

El llenguatge

Tu mateix

El Diccionari Fabra, a l'article mateix, no indica cap exemple de l'ús de la forma invariable d'aquest adjectiu, el qual ús és possible en alguns casos en què figura posposat al nom o al pronom al qual es refereix. Aquest adjectiu s'usa també posposat a certs adverbis però aleshores és clar que la seva forma exclusiva ha d'ésser la del masculí singular: Hi anirà avui mateix. Ho farem aquí mateix. A la Gramàtica pòstuma del mateix autor trobem un exemple amb l'adjectiu mateix posposat al substantiu, en què admetria, potser, la forma invariable, però no ens il·lustra sobre aquest punt perquè el nom és del masculí singular: El seu pare mateix l'ha acusat.

La Gran Enciclopèdia, també a l'article mateix, indica dos casos de forma invariable d'aquest adjectiu. El primer —darrera un substantiu, segons especifica— l'il·lustra amb l'exemple El van agafar a la frontera mateix. En aquest cas es tracta d'un ús emfàtic de l'adjectiu mateix, amb el qual es remarca que es tracta precisament de la cosa que hom anomena i no d'una altra, significat que presenta diversos matisos. El segon cas és aquell en què mateix, posposat a un pronom o a certs adverbis i substantius, equival a «per exemple». De les tres frases amb què s'exemplifica aquest ús només una és plenament il·lustrativa: Pels que serem, podem fer la reunió a casa mateix. Dels altres dos exemples, un es refereix a un adverb —cas fora de litigi— i l'altre al pronom tu, del singular i amb una forma única per als dos gèneres: Hi pot anar qualsevol: tu mateix. Cal entendre, però, que aquesta frase es pot adreçar a una dona, Tu mateix, Cristina, o, dit altrament, que usariem també la forma invariable després de pronoms com ella, o vosaltres: Que hi vagi ella mateix. Feu-ho vosaltres mateix.

L'ús de mateix invariable després dels pronoms (nosaltres, vosaltres, ella, etc) és segurament vacil·lant. Però sembla prou clar que en resposta a la pregunta Qui ho ha de fer? amb la frase Vosaltres mateixos més aviat es vol dir «qui us sembli, qui cregueu convenient», i amb l'oració Vosaltres mateix voldriem significar «Ja ho podeu fer vosaltres; no cal pas cercar ningú més».

Albert Jané